

EMISSIEBEPERKING

Rubberen strips dichten de spleten tussen de balken af (inzet links). De strips worden met pluggen op hun plaats gehouden (inzet rechts). Tevens zorgt de groevenstructuur in het rooster voor een snelle afloop van urine en mest (hoofdfoto links).

RAV-procedure kost stalvernieuwers concurrentievoorsprong

‘Emissiearme stallen worden uit de markt geslagen’

De Regeling Ammoniak en Veehouderij (RAV) moet de ontwikkeling van emissiearme stalsystemen voor de veehouderij bevorderen. Maar te weinig fabrikanten voelen ervoor om te investeren in échte innovaties. Vanwege diezelfde RAV. De regeling zet innovatieve bedrijven op achterstand ten faveure van de kopiërende concurrentie. Ook is er veel kritiek op de procedure: die kost een vermogen, werkt uiterst traag en is ondoorzichtig.

Je kunt als fabrikant besluiten om de RAV-procedure in te gaan en twee ton te investeren in emissiemetingen, maar als je vervolgens geen bescherming krijgt, hebben je concurrenten het idee al gekopieerd voordat je zelf de wettelijke procedure hebt kunnen afronden. De huidige Regeling Ammoniak en Veehouderij slaat iedere innovatie uit de markt”, ervaart Victor van Wagenberg van het innovatieve bedrijf Agro

Supply, onderdeel van de Venco Group. Innovatiekracht kan de Venco Group niet worden ontzegd. Het concern ontving dit voorjaar de prestigieuze Koning Willem I-prijs uit handen van prins Willem-Alexander voor zijn baanbrekende werk op het gebied van het milieu. Maar dat het vervolgens vele jaren duurt voor een vernieuwende milieusparende stal vermarkt kan worden, dat kan toch niet de bedoeling zijn. Zolang alleen ‘de eerste in zijn soort’ de RAV-procedure moet doorlopen, is dit helaas wel de realiteit. En heeft de concurrent ruim de tijd om het principe te kopiëren, wat binnen de RAV is toegestaan. Met name dat laatste steekt Van Wagenberg. Samen met de Nederlandse Organisatie van Pluimveehouders bedacht Agro Supply de Clima Unit Plus. In 2009 konden eindelijk de emissiemetingen aan deze grote warmtewisselaar beginnen en de verwachtingen waren hooggespannen. Het apparaat (zie foto) zou zorgen voor een ammoniakreductie van zo’n 90 procent, een forse energiebesparing en ook nog eens voor droger strooisel. Een innovatie waarbij het mes aan drie kanten snijdt is zeldzaam. De sector keek reikhalzend uit naar de introductie. Maar die liet drie jaar op zich wachten. Er was achteraf onenigheid over de meetresultaten. Vreemd, want er wordt immers gemeten volgens een nauwkeurig omschreven meetprotocol, door een erkend meetinstituut en voor een kostprijs van 140.000 tot 200.000 euro. De trage procedure gaf de concurrentie alle tijd om het werkingsprincipe te kopiëren. De volgers hebben bovendien als groot voordeel dat zij niet de kostbare en langdurige RAV-procedure hoeven te doorlopen. Zij mogen de gunstige meetuitkomsten kopiëren. Ook John Swaans, directeur van Swaans Beton, ervaart de huidige RAV-regeling als remmend voor de ontwikkeling van emissiearme stallen. “Wij hebben ons geconformeerd aan de RAV-regeling en trekken momenteel 250.000 tot 300.000 euro uit voor de toetsing van twee nieuwe emissiearme vloeren; de patenten kosten ons daarbij nog eens 3.000 euro (per patent in Nederland) en 15.000 euro (per patent in Europa).” Het stoort Swaans dat de enkele bedrijven die emis-

siearme stallen uitdenken daarvoor niet worden beloond. “Maar wel gestraft.” Het is namelijk de realiteit dat patenten veelvuldig worden aangevochten en vloeren toch in goedkopere versies mogen worden nagemaakt. Het is dan extra zuur dat de overheid de ‘na-aper’ voor slechts 5.000 euro de gunstige emissiefactor van de originele stal toekent. De kopiërende concurrentie maakt hier dankbaar gebruik van, ervaart ook Swaans Beton. Een overheidsregeling die ‘industriële plagiaat’ in de hand werkt is niet stimulerend voor vernieuwende stalontwerpers.

RAV-procedure tijdrovend

De RAV-procedure duurt normaal gesproken twee jaar. Voor de beoordeling van de proefstalaanvraag staat een termijn van 20 weken en die wordt tegenwoordig gehaald. Ander onderdeel is het jaar rond doorgemeten van de noviteit. Vervolgens buigt de beoordelingscommissie TacRav (Technische Adviescommissie van de Regeling Ammoniak en veehouderij) zich over het meetrapport. De TacRav heeft de bevoegdheid om meetresultaten bij te stellen en dat gebeurt in de praktijk ook. De metingen aan de Clima Unit Plus kwamen uit op een emissiefactor van 20 gram. “Daar waren wij heel blij mee, aangezien een standaardvleeskuikeinstal op 80 gram zit”, aldus Van Wagenberg. Echter, na oplevering van het rapport duurde het uiteindelijk nog een jaar voordat de TacRav de definitieve emissiefactor vaststelde op 21 gram. Dat de afhandeling lang kan duren, komt doordat de TacRav slechts om de twee maanden bijeenkomt. Bij iedere vraag die de TacRav stelt, kan het antwoord pas over twee maanden behandeld worden. En als er dan een wedervraag komt, ben je zomaar een jaar verder. Het is onduidelijk waarom de TacRav meetresultaten bijstelt. Volgens het ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM) gebeurt dit in goed overleg, maar in de praktijk blijkt dat fabrikanten al gauw zuchten om niet nog meer vertraging op te lopen. Verder valt op dat de TacRav aan ‘goedkope kopieën’ te gemakkelijk de emissiefactor toekent van het origi-

CLIMA UNIT PLUS

De RAV-procedure was de reden dat pluimveehouders drie jaar moesten wachten op deze warmtewisselaar, die veel winst oplevert in emissies, diergezondheid en energieverbruik.

Foto: Agro Supply

JOHN SWAANS

John Swaans (links) en zijn collega Ralf van de Ven van Swaans Beton in een van de nieuwe emissiearme stallen. 'Het kost een vermogen aan geld en tijd om een vernieuwende emissiearme stal door de RAV-procedure te krijgen.'

Foto: AgriMedia Wageningen

neel. Bedrijfsvoorlichters meldde op basis van hun praktijkervaringen dat twee emissiearme vloeren ondanks hetzelfde emissieverlagende werkingsmechanisme verschillend kunnen reageren. Die verschillen zitten hem dan in de mestdoorlatendheid en de mate waarin de vloer mooi droog blijft; twee belangrijke beïnvloeders van de emissie. Ten slotte kent de TacRav geen geschillencommissie. John Swaans: "Wij waren het niet eens met een besluit van de TacRav, maar er bleek niet te zijn voorzien in een college waaraan wij het geschil konden voorleggen." Swaans wendde zich daarop tot de staatssecretaris. De staatssecretaris en zijn

van emissiefactoren aan stallen en plaatsing op de zogenaamde RAV-lijst. Het is niet eenvoudig om erachter te komen wie er precies in de commissie zitten en hoe de commissie werkt. De website van de commissie vermeldt deze informatie niet. Ook het ministerie van IenM, waar de commissie onder valt, verstrekt geen namen, maar wil wel zeggen om welke organisaties het gaat: het ministerie van IenM, het ministerie van EL&I, Wageningen UR, het overheidskenniscentrum Infomil, SRE (samenwerkingsverband van 21 gemeenten in Zuidoost-Brabant) en RMB (samenwerkingsverband van 13 gemeenten in Noordoost-Brabant). Opvallend is de

dat Wageningen UR het monopolie heeft op de emissiemetingen. Op papier heeft Kuijper gelijk, maar hoe zit dit in de praktijk? De grootste concurrentie zou moeten komen van de bureaus ECN, Bureau Blauw en Pro Monitoring. Het Energy research Centre of the Netherlands (ECN) kan slechts twee metingen op zijn lijst bijschrijven, maar zal er graag meer doen. Senior onderzoeker Albert Bleeker: "Onze eerste metingen vonden plaats op het vleeskuikenbedrijf met mixluchtventilatoren in Assen (2005)." De stal was al doorgemeten door 'Wageningen', maar dat leidde tot felle kritiek van een concurrerende stalafabrikant. Hier was sprake van een slager die zijn eigen vlees keurde. Vervolgens werd het onafhankelijke ECN gevraagd de metingen over te doen. ECN heeft veel wetenschappelijke expertise op het gebied van luchtmetingen. Het tweede stalsysteem dat ECN op zijn naam mocht schrijven was de Agro Clima Unit van Agro Supply. De metingen werden volgens het geldende protocol uitgevoerd, waarbij ECN bij de TacRav nog wel heeft voorgesteld om het protocol op enige punten bij te stellen. Dit gebeurde niet, maar in plaats daarvan was er discussie achteraf, waardoor de procedure een jaar vertraging opliep. Ook Buro Blauw maakt melding van een trage afwikkeling van de procedure omdat zijn werk 'vragen oproept' bij de TacRav. "Wij zijn betrokken bij de metingen aan vijf systemen, één voor vleeskuikens, één voor legpluimvee en drie voor varkens. Onze eerste meting

STALVERNIEUWERS WILLEN VLOTTERE EN GOEDKOPERE PROCEDURE

jurist waren bijzonder hulpvaardig, bogen zich over het dispuut en stelden Swaans in het gelijk. Volgens het ministerie van IenM kan men zich bij geschillen altijd wenden tot de staatssecretaris. "Die neemt de beslissing."

Commissie TacRav ondoorzichtig

De TacRav vervult een belangrijke rol in de RAV-procedure. Zij heeft een sleutelrol in de toekenning

zitting van Wageningen UR in de beoordelingscommissie TacRav, aangezien deze 'in het veld' wordt genoemd als monopolist op het gebied van emissiemetingen. Dit zou betekenen dat Wageningen UR zijn eigen vlees keurt.

Schijn van belangenverstrengeling

Volgens Sijrk Kuijper, woordvoerder van het ministerie van IenM, is het een groot misverstand

STAATSSECRETARIS JOOP ATSMA

'Wij gaan de mogelijkheden onderzoeken om als overheid bij te dragen aan de kosten van de metingen en het bevorderen van concurrentie, waardoor de kosten wellicht omlaag kunnen'

Foto: Rijksoverheid

voor vleeskuikens deed er ruim een jaar langer over vanwege die vragen. Twee meetrapporten liggen sinds februari bij de TacRav en zijn nog niet afgehandeld, de andere twee projecten zijn juist van start gegaan. Pro Monitoring is net begonnen aan enkele RAV-meettrajecten en spreekt van een moeizame gang van zaken. Directeur Wim Meijer daarover: "Wij zijn geaccrediteerd voor het doen van luchtmetingen, zoals ammoniak in al zijn vormen en constateren dat de veehouderij er een geheel eigen systematiek van meten op na houdt. Dat bevreemdt ons. Verder moeten wij veel vragen beantwoorden, maar in rapportvergelijkingen zagen we dat 'Wageningen' die vragen niet hoeft te beantwoorden." De meetafdeling van Wageningen UR, die bijna alle emissiemetingen voor de RAV voor zijn rekening neemt, laat bij monde van Nico Ogink, onderzoeker milieu en veehouderij, weten dat de meetrapporten van Wageningen UR geen vragen oproepen bij de TacRav. Vertraging door discussie over de metingen is er niet. Sijrk Kuijper van het verantwoordelijke ministerie van IenM: "Dat de duur van de procedure korter is bij Wageningen UR was ons niet bekend, maar verbaast ons niet. De markt voor meetinstituten is open, maar er komt veel terecht bij Wageningen UR. Over het algemeen helpt ervaring met procedures bij het voorkomen van fouten en bij voorsorteren op te verwachten vragen. Dit leidt dan weer tot snellere doorloop."

Saillant detail is dat Wageningen UR wél vertegenwoordigd is in de TacRav en zijn concurrenten ECN, Buro Blauw en Pro Monitoring niet. Dit geeft op zijn minst de schijn van onzuiverheid op de markt van meetinstituten. Ook is Wageningen UR betrokken bij de ontwikkeling van veel emissiearme stalsystemen. Zowel het ministerie van IenM als Wageningen UR benadrukken dat de TacRav-leden op persoonlijke titel zitting hebben. En in gevallen waarbij een partij betrokken is geweest bij de stalontwikkeling, bemeting of vermarkting van een systeem, werden de deskundigen van die organisatie niet betrokken bij de beoordeling. De meetinstituten Buro Blauw en Pro Monitoring en stalontwikkelaar Swaans Beton stellen ook graag toe te willen treden tot de TacRav. Op persoonlijke titel uiteraard. "Om redenen als beheersbaarheid (grootte van de groep) en betaalbaarheid (inhuur van deskundigheid kost geld) kan hieraan geen gehoor worden gegeven", stelt het ministerie van IenM. De commissiesamenstelling oogt voor de buitenwereld onzuiver. Enerzijds doordat Wageningen UR vrijwel nergens ingezet kan worden vanwege zijn betrokkenheid bij zowat alle systemen. ECN, Buro Blauw, Pro Monitoring en Swaans Beton hebben dat grote nadeel niet. Anderzijds zou het beter zijn dat instituten die stallen ontwikkelen en/of doormeten nooit deel mogen uitmaken van een beoordelingscommissie, al is het maar om de schijn van belangenverstrengeling te vermijden.

Roep om meer concurrentie

Er wordt voor een vermogen gemeten aan de stallen. ECN, Buro Blauw en Pro Monitoring, die enkele tienduizenden euro's goedkoper zijn dan Wageningen UR, zouden graag meer stallen doormeten dan nu het geval is. Toch loont het voor fabrikanten om de metingen door Wageningen UR te laten verrichten, aangezien de procedure hiermee met één tot twee jaar kan worden bekort. Dat zijn kostbare jaren met het oog op het voortbestaan van de concurrentie. Het ingewikkelde protocol waarlangs emissiearme staltechnieken worden doorgemeten, wordt bepaald door Wageningen UR, in opdracht van het ministerie van I&M. Het idee bestaat dat het ook eenvoudiger zou moeten kunnen. Pro Monitoring deed al eens pogingen om inspraak te krijgen in de meetprotocollen, maar zonder resultaat. Van enige marktwerking op het gebied van meetprotocollen is ook al geen sprake. Meer concurrentie zal de weg openen naar goedkopere en vlottere metingen, is het idee.

Atsma belooft naar kosten te kijken

Het ministerie van IenM laat weten dat staatssecretaris Joop Atsma in mei een werkbezoek bracht aan Swaans Beton. Hij liet zich daar op de hoogte stellen van de problemen waar fabrikanten van emissiearme stalsystemen tegenaan lopen. "Wij bevestigen dat de staatssecretaris bij die gelegenheid heeft aangegeven dat hij de mogelijkheden wil onderzoeken om als overheid bij te dragen aan zowel de kosten van de metingen als aan het bevorderen van de concurrentie op de 'meetmarkt', waardoor de kosten wellicht naar beneden kunnen. Verder is het ministerie in gesprek met de sector over de mogelijkheid om het beoordelen van stalsystemen 'in de markt te zetten' middels een systeem van certificering", aldus een woordvoerder van Atsma.